

LEERREDE

OVER

HET ARTIKEL

“IK GELOOF IN DEN HEILIGEN GEEST.”

DOOR

H. F. KOHLBRÜGGE,

DOCTOR IN DE GODGELEERDHEID,

PREDIKANT DER NEDERLANDSCH-GEREFORMEERDE
GEMEENTE TE ELBERFELD.

DOOR DEN SCHRIJVER ZELVEN UIT ZIJN HOOGDUITSCH HANDSCHRIFT
VERTAALD EN VERMEERDERD.

VIJFDE DRUK.

à CONTANT TE BEKOMEN à 6 CENTS

BIJ DE BOEKHANDELAREN

H. JANSEN, te AMSTERDAM, WED. M. MELDER, te UTRECHT,

H. R. VAN ELK, te DORDRECHT, C. DE WOLFF Dz., te

GORINCHEM, G. B. POESCHMAN, te ROTTERDAM.

De toegenege Lezer wordt verzocht, de in deze Leerrede aangehaalde
Schriftuurplaatsen zorgvuldig na te gaan.

LEERREDE (*)

over

HET ARTIKEL

“IK GELOOF IN DEN HEILIGEN GEEST.”

Geliefden! Alles wat de Vader in de nooit begonnen eeuwigheid heeft verordineerd en wat de Zoon Gods op Zich genomen en volbracht heeft, dat komt alleen dengenen ten goede, op welke de Heilige Geest nederdaalt. Al stijgt de Heere van Zijnen troon, al legt Hij het sprekendste getuigenis af van de liefde des Vaders, al overstelpt Hij den mensch met weldaden, al is het meer dan openbaar dat Hij onschuldig en vlekkeloos is, dat Hij voor de zonden geleden heeft en gestorven is, en dat Hij door Zijne opstanding het leven en de onverderfelijkheid heeft aangebracht, zoo zal toch des menschen steenen hart niet breken. Het is door den Geest des Heeren Heeren, dat het steenen hart uit den mensch genomen en hem een vleeschen hart gegeven wordt. Het is de Geest des Heeren Heeren, Die, heiligende met de besprenging des bloeds Christi, het steenen hart aldus treft, dat het is, wat het op zich zelf niet is. Het is die Geest alleen, die het hart verandert, dat er een nieuw hart is door herscheppende en dus onwederstaanbare genade.

Het Koninkrijk der Hemelen is eene nieuwe schepping, aan de eerste schepping gelijk, dat de Geest Gods broeiend gelijk eene duif over de koude, vloeibare massa van het vleesch zweeft, en door dat zweven over en rusten op hetzelfde, warmte, leven en beweging voortbrengt. De Heilige Geest wordt overal in de Schrift van Mozes en van de profeten, als zulk een' Schepper en Voortbrenger aan de uitverkorene Gemeente Gods toegezegd. En de regeling dier

(*) Avondrede, gedeeltelijk gehouden op den eersten Pinksterdagavond, 4 Juni 1854.

schepping, de Wet van dat Koninkrijk, ontworpen door de liefde des Vaders en bezegeld door den dood des Zoons Gods, wordt in de harten der uitverkorenen opgericht en ten uitvoer gelegd door den Heiligen Geest.

Wij hebben het apostolische getuigenis, hetwelk eene geheele wereld niet te niet maken kan, in handen, dat “niemand kan zeggen Jezus de Heere (te zijn), dan door den Heiligen Geest” **1)**, en wederom staat er geschreven: “Zoo iemand den Geest Christi niet heeft, die komt Hem niet toe” **2)**.

De wereld kan dit niet verstaan. Zij kan dezen Geest niet ontvangen. Zij ziet Hem niet en kent Hem niet **3)**. Want de natuurlijke, dat is de onwedergeborene mensch, zich bij alle kennis toch verdervende in hetgeen hij van natuurlijke dingen weet **4)**, begrijpt niet de dingen die des Geestes Gods zijn. Want zij zijn hem eene dwaasheid **5)**, daarom kan hij met alle wetenschap niet anders dan dezen Geest lasteren **6)**, denzelven voor iets houden, dat een schepsel of een idee is, voor iets, dat in het gevoel of in de hersenen mag liggen, voor een opgewekt geestelijk leven, voor eene goddelijke of godsdienstige gezindheid, voor eene onpersoonlijke genadewerking, of voor eene op zich zelve doode kracht, die weder door eene andere kracht in beweging moet gebracht worden. Zoo kan dan de onwedergeborene, natuurlijke en onheilige mensch, niets anders dan den Bewerker en de vrucht van de geheele nieuwe schepping, al ziet hij Die voor zijne oogen, in waan, in overmoed, in schrikkelijke vijandschap van zich stooten, wegwerpen, ja die geheele nieuwe schepping loochenen, omdat de god dezer eeuw zijne zinnen verblind heeft, opdat hij niets begripe en in zijne onheiligheid en lust tot het genot der zonde, verhard worde om niets te willen weten van de noodzakelijkheid eener verzoening Gods met den zondaar en des zondaars met God, door eene voor God eeuwig geldende voldoening **7)**.

Daarentegen weet het een iegelijk, die uit den Geest geboren is **8)**, dat zijne geestelijke geboorte niet uit iets geschapens, niet uit een idee, niet uit eenige gezindheid uit hem, niet door eene op zichzelf doode kracht, of door een uitvloeisel uit God, dat minder dan God of onder God zijn zoude, heeft tot stand kunnen komen. De uit God geborene weet het,

1) 1 Cor. 12, 3. **2)** Rom. 8, 9. **3)** Joh. 14, 17. **4)** Brief Jud., vs. 10. **5)** 1 Cor. 2, 14. **6)** Hand. 2, 13; Matth. 12, 32. **7)** Psalm 49, 8; Rom. 5; Numeri 16, 46; Psalm 85, 4, 7, 8; Psalm 88, 8. Luc. 18, 13. **8)** Joh. 3, 6.

dat hij uit den dood in het leven is overgegaan, en dat dus zijne geboorte uit God geene daad is van eigen wil, van zelfwerking, of van eene geschapene kracht, maar van eene almachtige blazing van God den Heiligen Geest **1)**, van dien Geest, Die niet geschapen is, maar Zelf alles uit den schoot der barmhartigheid schiep en op het geroep des Woords uit het niet voortbracht, door Zijne onweerstaanbare almacht, – en door Hem en niet van zichzelf of door toeval, was en is de schepping en de wedergeboorte, was en is in die schepping en in de wedergeboorte alles goed **2)**; daarom is het ons ook genoeg, wat wij uit den woorde Gods kennen en tevens uit de ondervinding van de persoonlijke mededeeling en gemeenschap des Heiligen Geestes weten, voor alleen waarachtig te houden, dat namelijk de Heilige Geest als Persoon en in Zijn persoonlijk bestaan zoowel van Zijne gaven en werken als van den Vader en den Zoon uitdrukkelijk onderscheiden wordt.

En het is op grond daarvan dat een iegelijk, die uit den Geest geboren is, niet aan den Eenigen God kan denken of hij bevindt zich van drie Personen omschaduwd en overschaduwd, van den Vader en van het ongeschapen Woord en van den Heiligen Geest **3)**; en van Deze drie vervuld: van de genade Jesu Christi, van de Liefde Gods en van de Gemeenschap des Heiligen Geestes **4)**. En evenzoo als hij in het Woord den Geest over zijnen Zaligmaker, toen Deze uit het doopwater opkwam, als eene broedende duif, gelijk bij de schepping, ziet zweven **5)**, evenzoo troost het hem, dat hij met Christus begraven is door den Doop in den dood, en gedoopt geworden is in den Naam des Vaders, en des Zoons en des Heiligen Geestes **6)**; en hij doet er voor eene geheele wereld en voor alle geesten die uit den afgrond tegen hem opkomen, vrijmoedig belijdenis van en zegt het met mond en hart van God geleerd en dus uit de diepste overtuiging der ziel: *de Heilige Geest is de Heere, de Heilige Geest is God* **7)**, en zoo als Hij God is, even zoo zijn alle Zijne werkingen, dat is, het zijn werkingen van de almacht Zijner genade, en Hij, deze Geest, is allenthalve en overal de Oorsprong en eerste Oorzaak, Die Zich in Zijne werking van de

1) Ezech. 37, 9, 10; verg. Cap. 36, 27; Rom. 8, 10, 11. **2)** Gen. 1, 3, 4, 9, 10; Gen. 2, 1; Rom. 1, 4. **3)** 1 Joh. 5, 7; Haggai 2, 6. **4)** 2 Cor. 13, 13. **5)** Gen. 1, 2; Matth. 3, 16, 17. **6)** Rom. 6, 4; Matth. 28, 19. **7)** 2 Cor. 3, 18; Ezech. 1, Cap. 3; Jes. 6, 8, 9; verg. Hand. 28, 25, 26.

middelen bedient naar Zijnen wil, terwijl daarentegen dingen of ideeën die werken, geenszins oorzaak dier dingen of ideeën zijn; en *in* iemand te gelooven is op iemand zijn betrouwen stellen. Die zijn betrouwen stelt op hetgeen niet God is, is een overtreder van het eerste gebod.

Daarom belijden wij allen, voor zoo veel wij van het algemeen christelijk geloof, dat eenmaal den heiligen overgeleverd is, niet zijn afgevallen, of voor zooveel wij voor dit geloof niet dood of onverschillig zijn, aangaande den Heiligen Geest, dat dezelve Heilige Geest de derde Persoon is in het eeuwig, eenig en ondeelbaar goddelijk Wezen; dat Hij is tezamen met den Vader en met den Zoon, waarachtig en eeuwig God **1)**. Als wij intusschen belijden, dat de Heilige Geest de derde Persoon is in het eeuwig, eenig en drieëinig Wezen, zoo verstaan wij dit volgens de ons daarvan in de Heilige Schrift gegevene openbaring der goddelijke huishouding in de toebrenging onzer zaligheid; en niet alsof in het eeuwig, waarachtig, goddelijk Wezen minst of meest, eerst of laatst ware.

Een persoon is zoodanig een, die uit eigene machtvolkomenheid “Ik” zegt. Ons is het genoeg het uit de Heilige Schrift te weten, dat de Heilige Geest dit doet, en dat Hij dus een zelfstandig, van den Vader **2)** en den Zoon **3)** onderscheiden Persoon is, Die van den Vader en den Zoon uitgaat, met persoonlijken en vrijwilligen uitgang, latende naar Zijn vrij welbehagen Zich zenden en geven.

Het is de Heilige Geest Die persoonlijk tot Petrus zeide: “Ziet, drie mannen zoeken u -- *Ik* heb ze gezonden”, en tot de verzamelde discipelen: “Zondert Mij af, beide Barnabas en Saulus, tot het werk daartoe Ik ze geroepen heb” **4)**, en Lucas laat er op volgen: “Deze dan uitgezonden zijnde van den Heiligen Geest.”

Waar onze Heere Hem belooft te zenden, daar spreekt Hij van denzelven in onderscheiding van Zichzelven en van den Vader, en daar noemt Hij Hem eenen Trooster en schrijft Hem werkzaamheden en handelingen toe. Een Trooster is een Persoon, en de werkzaamheden en handelingen die Hem toegeschreven worden, zijn van dien aard, dat zij alleen door Hem kunnen verricht worden, omdat Hij een Persoon is **5)**.

1) Heid. Catech., Vr. 25 en 53. **2)** Joh. 15, 26. **3)** Joh. 20, 22. **4)** Hand. 10, 19, 20, Cap. 13, 2, Cap. 8, 29, Cap. 11, 12, Cap. 21, 11. **5)** Joh. 14, 16, 17, 26, Cap. 16, 7 – 15.

Des Heeren volk weet het op grond van des Heeren Woord en van eigene bevinding, dat de Heilige Geest tot hen spreekt; dat dit spreken een werkelijk, persoonlijk, goddelijk, almachtig, onwederstaanbaar, over alles heen helpend, hartomzettend, zoet en vertroostend spreken is, terwijl de Geest de woorden Gods en Christi spreekt. Het verstaat die woorden wie ooren heeft om te hooren, die hoore wat de Geest tot de Gemeenten zegt **1)**. Het neemt ze ter harte de woorden: Daarom gelijk de Heilige Geest spreekt: heden zoo gij Zijne stemme hoort, zoo verhardt uwe harten niet **2)**, en: Het is de Geest Die getuigt dat de Geest de waarheid is **3)**, en het is in instemming met Dien Geest, dat de Bruid roept: Kom **4)**. Want het is de Heilige Geest, Die het aan des Heeren volk te kennen geeft en getuigt, dat hun Zoenborg met ééne offerande in eeuwigheid heeft volmaakt degenen die geheiligd worden, terwijl Die Geest aan hunne zielen het eeuwige Verbond der genade bevestigt **5)**. En zoo één van des Heeren volk het niet weet, zoo dient hij het te weten: Dat zijn lichaam een tempel des Heiligen Geestes is Die in hem is, en dat de Geest Gods in hem woont **6)** opdat hij troost hebbe, en wete van waar zijne heiligmaking komt **7)**.

O, dat dit spreken des Heiligen Geestes een persoonlijk goddelijk spreken is, waarmede Hij tot ons spreekt door den mond van alle Profeten en Apostelen, en dat alle Profeten en Apostelen door dezen Geest persoonlijk zijn gedreven **8)**, niet alleen om de zaken, maar ook zelfs de enkele woorden, zoo als zij geschreven werden, voort te brengen **9)**, is eene waarheid, die: een iegelijk die ze bij ondervinding kent, met zijn bloed verzegelen zoude, zoo dit geëischt wierd. Het verraadt daarom eene groote mate van onkunde een volslagen gebrek van ondervinding en eene betreurenswaardige blindheid en ondankbaarheid, de woordelijke ingeving des Heiligen Geestes niet te willen gelooven. Des Heeren volk heeft daarvan menigvuldigen troost, dat zij bij hunne geheele

1) Openb. 2, 11. **2)** Hebr. 3, 7; Psalm 95. **3)** 1 Joh. 5, 6. **4)** Openb. 22, 17. **5)** Hebr. 10, 14–18. **6)** Joh. 14, 17; 1 Cor. 6, 19; Rom. 8, 9. **7)** 1 Petr. 1, 2. **8)** 1 Petr. 1, 11; 2 Petr. 1, 21; 2 Sam. 23, 2; Hand. 2, 4; Jes. 48, 16; Hand. 28, 25; Matth. 22, 43; Joh. 14, 16, 17, Vs. 26; Joh. 16, 13; 1 Cor. 2, 10, 11; 1 Thessal. 4, 8; Ef. 3, 5.

9) Jes. 59, 21. Men denke slechts aan de voorzeggingen en derzelve letterlijke vervulling, ook in het bijzonder leven der geloovigen, en aan zoo menige benaming van dingen, waar de natuurkunde eerst na vele eeuwen zoekens op kwam.

onbekwaamheid mogen spreken met woorden, die hun de Geest leert **1)**, dat zij alles hebben door openbaring des Geestes **2)**; dat bij verantwoording der hope die in hen is, zij het niet zijn die spreken, maar dat het de Geest huns Vaders is, Die in hen spreekt **3)**, en dat het door den Geest van God is, dat zij het weten wat hun van God is geschonken **4)**. Niemand vermag het, eenen verslagen geest op te heffen, dat vermag alleen het Woord Gods, niet het Woord op zich zelve, maar gepaard met den Geest, Die levendig maakt, openbarende door het Woord in de ziel de genade Jesu Christi; anders doodt de letter **5)**. Alleen door des Heeren Geest zijn des Heeren woorden geest en leven voor ons.

Het is der wederlegging niet waard, dat spotten met Gods Woord, van hen die de benaming "Geest", op het eerste Bijbelblad door "wind" vertalen. Men aanbidt God niet met "wind" en logen, maar in Geest en Waarheid. *Geest* beteekent in de oude talen "Blazing", en in de nieuwere "levendige werking". Op vele plaatsen der H. Schrift moge *Geest* "wind" beteekenen, ja ook "eene menschelijke" of "dierlijke ziel" of "ademtocht" en dergelijke; en in den mensch moge wind en winderigheid of opgeblazenheid van ijdele filosofie gevonden worden; waar de Geest des levenden Gods, Die Zelf Geest is, "Blazing" benaamd wordt, daar zwijge de spotter, opdat hem die blazing niet doode; hij verafschuwe zijne aanbedding in wind en logen, zijn pogen om de waarheid Gods in ongerechtigheid ten onder te houden! Waar God spreekt, daar is Zijn Woord wat Hij Zelve is, dat is: God, en waar God blaast, daar is Zijn blazen wat Hij Zelve is, dat is: God. Het woord Blazing drukt het eigenaardige van den Heiligen Geest, als gegeven Geest, uit, omdat Hij den mensch aan- en ingeblazen wordt, als Hij met het woord komt. En na 's Heeren Hemelvaart, op den vijftigsten dag, kwam er niet een geweldige gedrevene wind, maar "daar geschiedde haastelijk uit den hemel een geluid, GELIJK als van eenen geweldigen gedrevenen wind" **6)**; zóó kwam de Heilige Geest.

Als onze Geloofsbelijdenis den Heiligen Geest de eeuwige Kracht en Mogendheid noemt, welke uitgaat van den Vader en den Zoon, zoo is het uit hare verdere woorden openbaar, dat zij in geene onpersoonlijke Kracht of Mogendheid gelooft, latende zij volgen: "de Schriftuur leert ons, dat de

1) 1 Cor. 2, 13. **2)** 1 Cor. 2, 10. **3)** Hand. 6, 10; Matth. 10, 20. **4)** 1 Cor. 2, 12. **5)** Joh. 6, 63; 2 Cor. 3, 6.
6) Hand. 2. **7)** Art. 8.

Vader en de Zoon en de Heilige Geest, elk Zijne zelfstandigheid heeft, onderscheiden door Hare eigenschappen, doch alzoo, dat Deze drie Personen maar één eenig God zijn. Zij zijn alle drie één in waarheid, in mogendheid, in goedheid en barmhartigheid.”

Die *eeuwig* is, moet een Persoon in het goddelijk wezen zijn, en eeuwig is de Geest, want door den eeuwigen Geest is het geschied, dat Christus zich zelve Gode onbestraffelijk opgeofferd heeft **1)**. Die *alwetend* is, moet een Persoon in het goddelijk wezen zijn, en dat is de Geest, want Hij weet wat niemand weet, Hij weet wat God is en onderzoekt alle dingen, ook de diepten Gods **2)**, tot troost der Gemeente, en niets is voor Dien Geest verborgen, maar alles, zelfs het diepste hart, ligt voor Hem open en Hij is tegelijk alomtegenwoordig **3)**. En Petrus zeide tegen Ananias, dat hij niet den mensch, maar Gode gelogen had, toen hij den Heiligen Geest had gelogen **4)**.

Waarlijk, schier op elk blad van het heilig Evangelie is het als met handen te tasten, dat de Heilige Geest een Persoon in het goddelijk wezen, en bijgevolg *“eenes selvigen wesens, Majesteyt ende heerlikheyd met den Vader ende den Sone is: zijnde waarachtige en, eeuwige Godt **5)**.”* Zelfstandig deelt Hij aan een ‘iegeelijk’ in de Gemeente van Zijne gaven mede, naar Zijn wil, dus als soeverein **6)**. Hij is het, Die menschen tot opzienders over de kudde des eenigen Herders stelt, opdat zij weiden de Gemeente Gods **7)**. Hij is het, Die de Apostelen zendt en leidt als zij uitgaan om het Woord onder de volkeren te brengen, zoodat zij gaan moeten niet waar zij willen, maar waar Hij wil **8)**. En als de Apostelen betuigen: *“Het heeft den Heiligen Geest en ons goed gedacht”**9)***, dan moet men willens blind zijn, om hier geen persoonlijk goddelijk en soeverein goeddunken te zien, dat het persoonlijk goeddunken der Apostelen regelt en daarvan onderscheiden is.

Zullen wij nog verdere bewijzen aanvoeren? wij weten het uit de Heilige Schrift en uit de bevinding, dat het de Heilige Geest is, Die met den mensch twist **10)**, en de wereld overtuigt van zonde, van gerechtigheid en van oordeel **11)** en tot meer dan eenen Profeet was en is Zijn bevel: “Predik

1) Hebr. 9, 14. **2)** 1 Cor. 2, 10, 12. **3)** Psalm 139, 7. **4)** Hand. 5, 3, 4. **5)** Geloofsbel., Art. 10. **6)** 1 Cor. 12, 11. **7)** Hand. 20, 28. **8)** Hand. 13, 2, Cap. 16, 7. **9)** Hand. 15, 28. **10)** Gen. 6, 3. **11)** Joh. 16, 8.

totdat de steden verwoest worden” **1)** en: “Ik heb u gezet om uit te rukken en te planten **2).**”

Het is door den Geest des oordeels en door den Geest der uitbranding, dat de Heere zal afgewasschen hebben den drek der dochteren Zions, en de bloedschulden Jeruzalems zal verdreven hebben uit het midden derzelve **3)**. En zoo is het die Geest, Die persoonlijk van zonden overtuigt en heiligt tot gehoorzaamheid en besprenging des bloeds Christi **4)**. Hij is het Die in de harten van alle uitverkorenen Gods des Vaders, opdat zij ware kennis van de groote verborgenheid der godzaligheid **5)** bekomen, een oprecht geloof ontsteekt, hetwelk “Jesum Christum met alle Syne verdiensten omhelst, Hem eygen maekt, en niet anders meer bûyten Hem en zoekt” **6)**. Zoo is het de Heilige Geest, Die persoonlijk ook ons in alle waarheid leidt en onze genoegzame onderwijzer is **7)**. Het is de Heilige Geest Die ons vernieuwt **8)**, ons wederbaart en tot andere menschen maakt **9)**, en ons de dingen Gods openbaart **10)**.

Hij woont in de Zijnen als in Zijnen tempel **11)**, reinigt ze, heiligt ze en regeert ze **12)**. Hij rust op hen **13)**, bekleedt ze met Zijne macht en kracht **14)** en blijft altijd bij hen en in hen, en terwijl zij smeeken: of: “Uw goede Geest leide mij op eene effene baan,” of: “Neem Uwen Heiligen Geest niet van mij – de Geest der vrijmoedigheid ondersteune mij,” ondervinden zij: hoe de opperste Wijsheid Haar huis gebouwd en Hare zeven pilaren gehouwen heeft, en ontfangen de verbonds-beloftes dat die Geest, Die, op hen is en des Heeren woorden, hun in den mond gelegd, van hunnen mond en van den mond huns zaads en verre nakomelingen nimmer zullen wijken **15)**.

Het is de Heilige Geest Die ons persoonlijk leidt **16)** in alle wegen en welbehagen Gods, in alle heiligheid van heerlijkheid tot heerlijkheid **17)**, terwijl wij met ons zielsgezicht, waarover geen deksel der Wet meer hangt, ons spiegelen in de heerlijkheid des Heeren. Waar Hij is daar is vrijheid, eene

1) Jes. 6. **2)** Jerem. 1, 10. **3)** Jes. 4, 4. **4)** 1 Petr. 1, 2. **5)** 1 Tim. 3, 16. **6)** Geloofsb., Art. 22.

7) Joh. 16, 13, Cap. 14, 26; Nehem. 9, 20, 30; 1 Joh. 2, 27. **8)** Tit. 3, 5. **9)** Joh. 3, 6; 1 Sam. 10, 6. **10)** 1 Cor. 2, 10, 11. **11)** 1 Cor. 3, 16; Jac. 4, 5. **12)** Cor. 6, 11; Ezech. 36, 25–27; Gal. 5, 18. **13)** Zach. 6, 8; 1 Petr. 4, 14. **14)** Micha 3, 8; 1 Sam. 10, 6, Cap. 16, 13, 14, Cap. 19, 20–24; Numeri 11, 25; Richt. 14, 6, Cap. 16, 20, Cap. 3, 10. **15)** Psalm 143, 10; Psalm 51, 13, 14; Spreuk. 9, 1. Verg. Openb. 1, 4; Jes. 59, 21. **16)** Ezech. 1, 12; Rom. 8, 14; Jes. 63, 14. **17)** 2 Cor. 3, 18.

vrije beweging van doen en laten, van rusten en werkzaam zijn in, den Heere. Zoo worden allen die kinderen Gods zijn, door Hem gedreven. Waar wij niet weten hoe en wat wij bidden zullen, daar bidt Hij in ons en bidt het ons voor wat naar God is, met een gesteren en met verzuchtingen die onder geene woorden te brengen zijn **1)**. Als aan de Gemeenten genade en vrede toegebeden wordt van den Heiligen Geest, en “de gemeenschap des Heiligen Geestes”, als de zegen en als een deel van ‘s Heeren Naam op haar gelegd wordt zoo is het klaarblijkelijk, dat van den Heiligen Geest als van eene Persoon genade en vrede komt, en dat Zijne gemeenschap met alle Heiligen eene persoonlijke is **2)**” en bijaldien de Heilige Geest geen Persoon ware, zoo zoude het niet zulk eene schrikkelijke zonde zijn Hem te weêrstreven, Hem te verbitteren en te bedroeven **3)**. En die zonde wordt bedreven, zoo men den Heiligen Geest in de schepping van hemel en aarde en in de nieuwe schepping der genade niet erkent, vreest en eert als den Schepper tegelijk met den Vader en met het Woord, d. i. met den Zoon **4)**.

Daarom mogen alle die den Heiligen Geest, den Geest der genade niet als God, niet als den derden Persoon in het eenig, eeuwig, drieëinig, aanbeddelyk Wezen, niet als van gelijke wezenheid met den Vader en den Zoon, willen erkennen, vreezen en eeren, het vernemen dat zij den Heiligen Geest lasteren **5)**, met eene lastering, welke bijzonder onderscheiden is van de lastering, welke zij tegelijker tijd de genade Jesu Christi en de liefde, Gods aandoen **6)**, daar toch niemand kan zeggen Jesus de Heere te zijn dan door den Heiligen Geest, en zoo die Geest niet in onze harten “Abba, Vader” roept, van waar zouden wij den moed of de macht halen om zulks te doen?**7)**

Zoo is dan onze op des Heeren Woord gegronde belijdenis deze: Dat zonder den Heiligen Geest niets bestaan of aan – wezen heeft van alles wat geschapen is, en dat het alleen door dien Geest is, dat bestaat en blijft, wat bestaat en blijft **8)**. Onze Heere Christus zelf als Middelaar en Borg der Zijnen was en is, deed en doet niets zonder den Heiligen

1) Rom. 8, 26; Gal. 4, 6; Zach. 12, 10. **2)** Openb. 1, 4; 2 Cor. 13, 13. **3)** Hand. 7, 51; Psalm 106, 33; Jes. 63, 10; Ef. 4, 30. **4)** Gen. 1, 2; Psalm 33, 6; Job 33, 4; Zach. 4, 6; Jes. 32, 15; Jes. 48, 16; Hagg. 2, 6; 1 Joh. 5, 6 - 8. **5)** Hebr. 10, 29. **6)** Matth. 12, 31, 32; Marc. 3, 28, 29. **7)** 1 Cor. 12, 3; Gal. 4, 6. **8)** Psalm 104, 30.

Geest, maar alles door Denzelven **1)**, zoo als Hij dan ook naar Zijne menschelijke natuur van dezen Geest ontvangen is **2)**. En wij, wij hadden eeuwig in ons verderf moeten blijven liggen en daarin omkomen, ware het niet dat God de Geest ons door het Evangelie krachtdadig had geroepen van uit de duisternis der helsche macht tot Gods wonderbaar licht. Hij, de Heilige Geest, gaf ons eerst verlichte oogen en opende ons het hart, opdat wij acht gaven op de prediking van de vrije genade des Heeren. Hij werkte in ons het geloof des harten om den Heere hand en hart te geven en ons aan Hem voor tijd en eeuwigheid toe te vertrouwen, en om ons te verlaten op het getuigenis van de liefde des Vaders, op het getuigenis dat God van Zijnen Zoon getuigt. Zoo was het en is het de Heilige Geest, die het zielsoog opent en verlicht **3)** met de kennis van Christus; Die het verstand bestraalt met de vredescheppende ontdekking van het heilgeheim van Gods raad ter onzer zaligheid en ons de gangen Gods in het Heiligdom leert. Zoo wij Christus door het geloof ingeplant zijn, gelijk de ranken in den wijnstok, wij Zijns en aller Zijner weldaden deelachtig geworden zijn, zoo weten wij, dat zulks niet door ons eigen verstand of kracht geschied is; dat er een goedertieren Schepper en almachtig Bewerker van ons nieuwe leven is daar wij midden in den dood liggen; dat het de Heilige Geest is, Die dit alles in allen persoonlijk werkt met het Woord **4)**. Wij zouden het nimmer wagen God als onzen Vader aan te roepen, nimmer kwamen wij tot den Heere schuldbewust en schuldbeladen met de smeekbede: “Verlos mij van bloedschulden, o God, Gij God mijns heils!” – “Heere Jesus, ontferm U over mij, zondaar!” ---- “Zijt mij genadig, o God, naar Uwe goedertierenheid,” toonde de Geest ons niet het verscheurde voorhangsel, den geopenden weg in het bloed des Verbonds tot den troon der genade – ja perste Hij ons niet tot het roepen om genade, en gaf Hij ons niet, persoonlijk in ons, de hoop op verlossing, als wij liggen in de diepten van ellenden **5)**. Hoe zouden wij ooit de zekerheid onzer zaligheid te smaken krijgen; hoe ooit van ons eeuwige leven de gewisheid hebben; hoe ooit van harte willig en bereid

1) Matth. 4, 1; Luc. 4, 14; Matth. 12, 28; Hand. 1, 2; Matth. 12, 18; Luc. 4, 18; Jes. 11, Cap. 42, Cap. 61. **2)** Matth. 1, 18; Luc. 1, 34, 35. **3)** 1 Cor. 2, 10, 13; 2 Cor. 3, 3; Ef. 1, 17.

4) Ef. 3, 16; 1 Joh. 4, 13; Ef. 1, 17; 2 Cor. 4, 13. **5)** Ef. 2, 18.

wezen voortaan den Heere te leven: of liever in welken onzaligen toestand van vrees zonder hoop, van uitzicht op verdoemenis zonder uitkomst, van eeuwige afgescheidenheid van des Heeren liefelijke tegenwoordigheid, zouden wij ons steeds bevinden, kregen wij niet als verlorene maar in genade weder opgenomene kinderen, den ring aan onze hand **1)**, om het te verzegelen: “Ik ben des Heeren; mijn toenaam is, dat ik des Gods Jacobs ben;” was ons, met andere woorden, niet de Heilige **2)** Geest persoonlijk in onze harten gegeven als het onderpand en de verzegeling onzer zaligheid in vergiffenis onzer zonden en onzer volkomene eindelijke verlossing van het ligchaam dezès doods en van alle zondekwaad **3)**. Was het niet dat “de Heilige Geest” getuigde met “onzen geest **4)**,” wij zouden het nimmer komen te weten of wij kinderen Gods waren, als zoodanig aangenomen uit genade om Christi wil, dan of wij nog den duivel toebehoorden, dien geest dezer eeuw, die ook nu nog zijn werk heeft in de kinderen die zich niet willen laten overtuigen van hun volslagen verderf en van de noodzakelijkheid der almachtige persoonlijke werking des Heiligen Geestes, zoo iemand te recht komen zal **5)**.

Waarlijk, wij blijven wel in onzen dood liggen, wij blijven wel dor, geheel onbekwaam tot iets goeds, onmachtig, zonder geloof en zonder eenige vrucht, zoo niet bij aanvang en voortgang, zoo niet bij voortdoring over ons uitgegoten wordt de Geest uit de Hoogte, zoo die Geest niet over ons vaardig wordt en ons omgordt met Zijne kracht **6)**. Ach, wij waren de ongelukkigste menschen: geschokt van bestendigen weifelmoed bij het gevoel van onze ellende, gefolterd van wanhoop in nood en lijden bij de kennis van onze zonden, met vloekbeladen hoofd gekromd onder den last van Gods heiligen toorn, smorend vanwege diepe droefheid, radeloos vanwege het gevoel van onzen dood, en door deszelfs schrik in gestadigen angst, zouden wij, als een schouwspel voor engelen, menschen en duivelen, wenschen in stof opgelost te worden, hadden wij niet, tegen alles in, de persoonlijke vertroosting des Heiligen Geestes; maakte Hij ons niet blijde in droefheid en rustig in onze onrustigheid; hield Hij ons

1) Luc. 15, 22. **2)** Jes. 44, 3–5. **3)** Ef. 4, 30; 2 Cor. 1, 22, Cap. 5, 5; Ef. 1, 13. **4)** Rom. 8, 16. **5)** 2 Cor. 4, 3, 4. **6)** Spreuk. 1, 23; Jes. 44, 3, Cap. 59, 19; Psalm 51, 13, 14; Gal. 5, 5, 18, 22; 2 Cor. 4, 13; Rom. 14, 17; Ef. 5, 9.

niet bij het leven en de hoop gaande, al is die troost voor onze oogen verborgen, al is het tegen alle hoop; leidde Hij ons niet door dien weg, dien wij niet gekend hebben; regeerde Hij ons niet zóó, dat wij de zee ingaan, die Hij slaat dat hare golven bruisen, wier wateren Hij zet ons tot eenen muur, den vijanden tot verderving **1)**.

Maar nu, deze Geest is het, Die ons vertroost. Hij is onze Pleitbezorger, Die voor ons pleit en ons leert pleiten in de gebeden voor eene Rechtbank, waar op grond van eeuwige verkiezing en van de aangebrachte borggerechtigheid wij als goddeloozen gerechtvaardigd worden, en gelijk door Hem als een ons van den Vader gegevenen Geest de liefde Gods in onze harten uitgestort is **2)**, zo is het ook door Hem dat wij er gedurig van verzekerd worden, dat wij gemeenschap hebben met den Vader en met Zijnen Zoon Jesus Christus; dat wij den Zoon Gods en dus het eeuwige leven hebben. Die Geest leert ons in geloofswerkzaamheden dat leven gedurig zoeken en vinden, dáár waar het alleen is, dat is in den Zoon; en terwijl wij in onze droefheid, verslagenheid, angst en verdrukking door het Woord en door des Heeren vrijmoedigen Geest **3)** als op saffieren gegrondvest worden **4)**, worden wij vervuld met blijdschap in den Heiligen Geest **5)** om te zeggen: “De snoeren zijn mij gevallen in liefelijke plaatsen, ja eene schoone erfenisse is mij geworden **6)**.” Want terwijl de God der hope Zijn volk en erfdeel dat mat geworden **7)** is, vervult met alle blijdschap en vrede in ‘t geloove, doet Hij zulks opdat hetzelfde overvloedig zij in de hope door de kracht des Heiligen Geestes **8)**. Zoo wordt dan des Heeren volk naar den inwendigen mensch versterkt en omgord door den Geest der aanneming tot kinderen en der heerlijkheid, om zelfs tegen hope, blijmoedig en onwankelbaar te staan in de levendige verwachting der rechtvaardigheid die geopenbaard zal worden **9)**, in de hope van de beloofde erfenis, waarop het in Christus recht verkregen heeft, en van de volkomene bezitting dier heerlijkheid, welke wij in dit land onzer vreemdelingschap gelooven, maar niet aanschouwen, ja waarvan de troost zelf zoo menigmaal voor onze oogen verborgen is.

Er staat geschreven van ‘s Heeren volk: “Een iegelijk van

1) Rom 15, 13; 1 Thess. 1, 5, 6; Rom. 8, 1, 6, 11, 13 - 16; Hand. 13, 52; Gal. 5, 5; Openb. 22, 17; Hand. 9, 31; Fil. 1, 19; Je., 59, 19. **2)** Rom. 5, 5. **3)** Psalm 51. **4)** Jes. 54. **5)** 1 Thess. 1, 6. **6)** Psalm 16; **7)** Psalm 68, 10. **8)** Rom. 15, 13. **9)** Gal. 5, 5.

hen zal verschijnen voor God in Zion 1),“ en het is de Geest der heerlijkheid, Die zulke belofte verlevendigt in de ziel, dat elke getrooste ziel er “amen” op zegt met verheuginge, en er bijvoegt: “Och Heere, zekerlijk ik ben Uw knecht, ik ben Uw knecht, een zoon Uwer dienstmaagd, Gij hebt mijne banden losgemaakt 2)”. Want als de Geest der heerlijkheid verheerlijkt Hij in ons den eenigen Naam, den Naam die boven alle Namen is, den Naam onzer behoudenis, den Naam des Vaders en des Zoons. Zoo leert Hij des Heeren volk, dat zij Christus stellen tot een fontein, terwijl zij door het dal der moerbeziën gaan. Hij leert hun het geklank kennen van de bazuin 3) en het geklank der schellen aan den rok des eenigen Hoogepriesters, als Hij het Heilige der Heiligen in gaat en er uitkomt om te zegenen; de stem des met macht roependen: “Troost, troost Mijn volk 4). De Heere zal opstaan, Zijne vijanden zullen verstrooid worden, en zij zullen worden als was voor de zon, die hem haten 5).” En o hoe welgelukzalig is daar dat volk, hoe verblijd tot opspringens toe om hunnen sterken God te loven! Want de Geest toont ons het heilgeheim naar het verbond des vredes, terwijl wij door den duisteren nacht, door de zee, door de opgezwollene Jordaan, door de vallei der schaduwe des doods gaan, en zoo is Hij ons oog, onze moed, onze trooster tot in onzen laatsten levensstond, en roept ons gedurig toe met het woord: “Zoo ligt de weg, noch ter rechter noch ter linker” – en daar kan zelfs de verstandelooze niet dwalen 6).

O, dat wij opwaken uit onzen dood; dat wij gelooven, hopen, lieven; dat wij bidden, gesteren en jammerklachten slaken; dat wij de zonde haten en vlieden en lust en liefde tot alle gerechtigheid hebben; dat wij de toevlucht nemen tot den troon der Genade; dat wij den Heere niet laten totdat Hij ons gezegend hebbe; dat wij zelfs nog in onzen dood vertrouwen; dat in het stervensuur de Heere onze ziel en onze ziel den Heere tegemoet snelt; dat ook ons ligchaam, ofschoon tot stof vergaan, geborgen blijft in ‘s Heeren schat, om eens aan den ochtend der opstanding verrezen en verheerlijkt met onze ziel weder vereenigd te worden; dat wij blijven in het Woord en met eene goede conscientie duivel en wereld weêrstand bieden, en alzoo staan blijven, tot dat wij des Heeren raad gediend hebben, en Hij ons komt aflossen

1) Psalm 84, 8. 2) Psalm 116. 3) Psalm 89, 16. 4) Jes. 40, 1 5) Psalm 68. 6) Jes. 30, 21, Cap. 35, 8.

van onzen post: dat alles verricht en volvoert in ons de Heilige Geest met Zijne Genade, Zijne vertroosting en Zijne kracht.

Dat ik het nog eens zegge: Zoo wij Christus door een waar geloof ingeplant worden, het geschiedt door den Geest des geloofs. Zoo wij Christus aannemen voor alles, waartoe Hij ons van den Vader is gegeven, de macht die wij daarbij van Hem ontvangen om kinderen Gods genaamd te worden, zij is door den Geest der aanneming tot kinderen. Zoo wij bedroefd zijn naar God, zoo wij hongeren en dorsten naar de gerechtigheid en de toevlucht nemen tot de genade, het is door den Geest der genade. Zoo wij bidden naar God, het is door den Geest des gebeds. Zoo ons hart versterkt wordt om met het hart te gelooven tot gerechtigheid en met den mond te belijden tot zaligheid, terwijl het verstand geopend wordt om de Schrift te verstaan, en dat ons hart brandende gemaakt wordt, zoodat wij een inzien ontvangen hoe in Christus de gansche volheid der Godheid lichamelijk woont en hoe wij in Hem volmaakt zijn; hoe Hij onze vrede is, en hoe wij in Hem gerechtigheden hebben en sterkte, het geschiedt door den Geest der wijsheid en der openbaringe in Zijne kennis **1)**. Het is de wet van dezen Geest – als Geest des levens Welke ons vrijmaakt van de wet der zonde en des doods, opdat wij staan in de vrijheid, waarmede Christus ons heeft vrijgemaakt. Zoo de hope blijft op den God onzes levens, midden in onzen dood waarin wij liggen, eene hope die niet beschaamt, eene hope op genade en eere, op uitkomsten tegen den dood, op zekere verlossing, het is door den Geest der heerlijkheid. Door dezen Geest is de liefde Gods in onze harten, zoo Hij ons gegeven is, uitgestort, en alle de goede, troostrijke woorden, waarmede God ons antwoord geeft in onze benaauwdheid, wij vernemen ze in onzen geest door de toespraak tot ons van dien Geest, Die als beloofde Trooster, dáárom de Heilige Geest heet, omdat Hij ons midden in onze ellende naar den wil des Vaders, vanwege de Voorspraak van onzen Zoenborg en Middelaar, afgezonderd houdt van zonde, nood en dood en van alle geweld des duivels.

Hij is het, door Welken de Vader trekt door het Evangelie, dat een verlegen zondaar, dood – en doemschuldig, komt met zijne zonde, schuld en straf tot den Zoon; zoodat deze liefelijke, almachtige, onwederstaanbare en wederbarende trekking, waardoor wij tot Christus komen en ons voor tijd en

1) Ef. 1, 17.

eeuwigheid met lichaam en ziel aan Hem overgeven, alleen geschiedt door middel van den Heiligen Geest.

Aldus gelooven wij op grond van hetgeen er geschreven staat: Christus heeft Zichzelven door den eeuwigen Geest Gode onbestraffelijk opgeofferd **1)**, dat in den Raad des Vredes **2)** de Heilige Geest het op Zich heeft genomen de uitverkorenen in der tijd met dezen Raad door het Woord van het Evangelie bekend te maken; door krachtadige roeping en verlichting dezelve den Heere Jesus en alzoo Gode den Vader toe te brengen; het ware geloof in hen te ontsteken, en zoo, door waarachtige wedergeboorte en bekeering, met Christus als met hunnen hoogsten Profeet, eenigen Hoogepriester en eeuwigen Koning te vereenigen. Wij gelooven verder, dat de eeuwige Geest tot alle deze einden Christus Zelfen, nadat Hij hem te voren menigmaal en op menigerlei wijze door het prophetische Woord in de wereld ingeleid heeft **3)**, van de Maagd Maria, door dat Hij over haar kwam en haar overschaduwde om het Woord des Engels te gelooven, heeft laten ontvangen en geboren worden; dat Hij vervolgens dezen Christus tot Zijn Middelaars - en Hoogepriesterlijk ambt geroepen en bekwaam gemaakt heeft, zoo als Hij voormaals de bouwlieden en kunstenaars bekwaam maakte tot het oprichten en bouwen van den tabernakel en van den tempel en alle heilige gereedschap **4)**. Eindelijk, dat de wil des Vaders en des Zoons Zijn wil is, Dien Hij ook uitvoert om uit de volheid des Middelaars alles te nemen **5)**, opdat alle uitverkorenen den troost in zich hebben van hunne vrije rechtvaardigmaking in het bloed des Zoons Gods, en bij aanvang en voortgang, naar Zijne wijsheid de zekerheid hunner zaligheid smaken; dat Hij dus de geheele nieuwe schepping voor alle uitverkorenen bewerkstelligt, en den gehelen raad Gods tot hunne zaligheid voor hen en in hen ten uitvoer legt door hun mede te deelen de kennis Christi en Gods in de vergeving en verlossing van alle hunne zonden.

Vanwege dit Zijn ambt heet Hij de geheele Schrift door “de Geest der heiligmaking” **6)**. Hij heiligt bijgevolg de Gemeente Gods daardoor dat Hij, door Zijne inwoning in haar, haar bekwaam maakt tot de gehoorzaamheid des geloofs om zich van Hem te laten besprengen met het bloed Christi –

1) Hebr. 9, 14. **2)** Zach. 6, 13 Ef. 1, 11. **3)** Hebr. 1, 6.

4) Jes. 11, 2, Cap. 42, 1, Cap. 61, 1; Luc. 4, 18 – 21; Exod. 28, 3, Cap. 31, 3; 1 Cap. 28, 12.

5) Job. 16, 5. **6)** Rom. 1, 4; 1 Petr. 1, 2.

en door deze Zijne toebereiding en besprenging maakt Hij verder zulke lieden uit haar, die in alle geboden Gods wandelen, Zijne rechten houden en daarnaar doen **1)**, en zoo reinigt hij ze voortdurend van alle hare drekgoden en van alle hare onreinigheid, en houdt ze tezamen als één Ligchaam aan het ééne Hoofd, Christus, door den band des vredes.

Het is daarom dat de Heilige Geest in het Evangelie onzes Gods aan des Heeren volk beloofd wordt onder de liefelijkste en troostrijkste voorstellingen, en wel:

als een *Leeraar*, die ons in alle waarheid leidt – want wij zijn logen in ons zelven;

als een *Advocaat*, Die onze zaak bepleit want op ons zelven staan wij telkens op nieuw als de zulken daar, die den eeuwigen dood verdienen, en wij hebben van ons zelven nooit vrijmoedigheid des geloofs;

als een *Trooster*, want wij zijn telkens troosteloos en versagen bij gemis van des Heeren liefelijke tegenwoordigheid en bij gezicht van zonde, schuld en nood, daar ons geweten ons telkens aanklaagt dat wij tegen alle geboden Gods grovelijk zondigen;

als *God*, Die in Zijnen Tempel woont, welke Tempel onze ziel en ons ligchaam is – want dit is om te aanbidden vanwege zulke genade, dat Hij, de Heilige, niet datgene verlaat met Zijne inwoning, wat wij telkens verwerpen moeten als verblijfplaats van alle onreinheid **2)**;

als een trouwe *Vriend en Gast*, Die gaarne bij ons blijft; want dat laat zich alleen verklaren uit de onmetelijke liefde des Heiligen Geestes;

als eene heilige *olie en zalving*, waarmede de Heere ons zalft tot koningen en priesters; want daardoor hebben wij eenen vasten grond der dingen, die wij hopen; een bewijs der zaken, die wij niet zien; vernieuwen de kracht in de uiterste blijvende zwakheid en gaan tot een open troon, op grond van het Woord: Het is volbracht!

als *water*, waarmede onze onreinheden afgewassen worden en onze heete dorst gestild wordt – want er is geen ander water dan dit, vermengd met de asch van de tegenbeeldige verbrande koe **3)**, om ons te reinigen van onze voortdurend aanraking van hetgeen dood is, en ons dooden zou – en zonder dat versmoorden en stikten wij op den weg onder Gods toorn en vanwege allerlei hitte des strijds;

1) Ez. 36, Cap. 39, 29. **2)** Rom. 7. **3)** Num. 19, 9, 13.

als een *zegel* en *teeken* aan ons tot op den dag onzer verlossing – want zoo onderkent de Heere Zijne schapen en kan de Satan niet zeggen: Zij zijn mijn;

als *vuur*, vanwege de wonderen van kracht en macht, die Hij bij de geloovigen uitwerkt: waar de Heere Zich in dit vuur vertoont, daar brandt de braambosch, en wordt toch niet verteerd – en waar het zich op ons zet, daar wordt de kwade begeerlijkheid wel uitgebrand – en is toch de ziel als een gewaterde hof; zoodat er een sprekende mond is, en uit dien mond zelf gaat vuur, dat de wederpartijders verslindt.

Zoo is het dan, opdat wij het alles nog kortelijk vatten, God de Heilige Geest, Die het eeuwige Genadeverbond met alle deszelfs rijke beloften ten uitvoer legt in de Gemeente des Heeren, en dezelve scheidt en met Zijne gaven vervult naar Zijnen wil, en maakt dat die Gemeente, der goddelijke natuur deelachtig geworden door die beloften, nadat zij ontvloden is het verderf dat in de wereld is door de begeerlijkheid in Christo naarstigheid toebrenghet om alles hij de hand te hebben als daar is: geloof, deugd, kennis, matigheid, lijdzaamheid, godzaligheid, broederlijke liefde, liefde jegens allen, en dus in geen stuk ledig of onvruchtbaar blijft in de kennis onzes Heeren Jesu Christi **1)**, maar in Christo de vrucht des Geestes draagt **2)**, terwijl zij wandelt aan des Geestes hand en leeft in Zijne gemeenschap.

Het spreekt van zelve, dat de Geest zulks alles doet in Eenheid van Wezen, van Raad en van Wil met den Vader en met den Zoon. Het is Zijn genadige wil, van den Vader en van den Zoon uit te gaan, van den Vader en van den Zoon Zich te laten zenden, gaven over ons uitstorten, en Zich zoo tot ons af te laten met het Woord van, het volzalig Evangelie. Het is de Geest, Die het ons leert; dat het aldus overeenkomstig is met de Goddelijke huishouding dat de nieuwe schepping der genade tot grondslag en opperste oorzaak hebbe de eeuwige barmhartigheid des Vaders; dat Christus als de Zoon Gods door Zijnen dood deze schepping uit haren dood en nietzijn te voorschijn riep en door Zijne opstanding dezelve als volmaakt in Zich den Vader eeuwig voorhield, maar dat het het werk en de genade des Heiligen Geestes is deze Schepping ten uitvoer te leggen en te verheerlijken, daardoor dat Hij Zich laat inblazen in dooden, die Gode en Christo alreeds leven naar het verdrag van het

1) 2 Petr. 1. **2)** Gal. 5.

eeuwige Vredeverbond, maar voor zichzelf nog in den dood liggen; zoodat waar het Woord des Heeren heenkamt, zij door zulke inblazing leven en opstaan in Zijne genade en ademen in Zijnen vrede; en aan zulke levendigemaakten deelt Hij van den stond aan dat hij ingeblazen is, elke beweging der gedachten, des wils en der ledematen zoo mede, dat Hij wakende, krachtig werkzaam, verlichtend, vertroostend en bemoedigend in hunnen geest altijd bezig en nooit stil is, hun leerende met blijdschap wateren des levens scheppen uit de volheid Christi, opdat zij in deze nieuwe schepping leven, wandelingen hebben en volharden.

Zoo ligt de ware Heiligmaking; en naardien de grond en oorzaak van alle beweging, van alle orde, van alle gelukzaligheid, van het geheele leven voor deze nieuwe schepping in den woorde Gods ligt, voornamelijk in de tien woorden der Wet Gods, als welke woorden de eeuwige en eenige Bondsregel zijn voor alle uitverkorenen, zoo zullen wij er alle nut en allen troost van hebben, te vernemen hoe de heilige Geest des Heeren volk overeenkomstig dezen Bondsregel heiligt:

Naardien wij in en met Adam onder de heerschappij van den tijdelijken, geestelijken en eeuwigen dood zijn gekomen, zoo is er van ons als uit ons niets meer te verwachten, en mag er zelfs geene sprake van zijn, dat er bij ons nog macht, kracht of wil zoude wezen, waar het geldt Gods wil te doen en Zijne geboden na te komen.

Wat er bij ons van Gods beeld, naar hetwelk wij geschapen zijn, nog overgebleven is, is genoegzaam om ons te verdoemen, verder kunnen wij er niets meer mede uitrichten dan bewijzen geven van onze ongerechtigheid, onmacht en onwil, blindheid en vijandschap ten opzichte van alles wat Gods is, Gode toekomt en tot onze waarachtige zaligheid behoort.

Dat Verbond van God met ons en van ons met God, hetwelk wij het Verbond der Werken noemen, is door ons moedwillig geschonden; zoo is van Gods zijde geene verplichting meer om nog in eenig opzicht naar dat Verbond te doen. Het is aan beide zijden opgelost en bestaat nog alleen in zoo verre als wij in God gehouden zijn te beantwoorden aan het oogmerk waartoe Hij ons schiep, en verder in zoo verre als wij ons aanmatigen en ons inbeelden God de Wet te kunnen stellen hoe wij zalig zullen worden alsmede ons de voorwaarden van dat Verbond op te leggen en te trachten dezelve na te komen, en dan op grond van die nakoming wat van God te vorderen te hebben. Want daar blijft het Woord staan: "De

mensch die deze dingen *doet*, zal door dezelve leven." Van het *doen* van onze zijde komt niets, en kwame er ook wat van, zoo behoort dat doen toch in het gebied des doods, omdat wij er zelven van natuur toe behooren. Er kan en wil dus niemand meer beantwoorden aan het oogmerk Zijner schepping; want elk een van ons ligt van zichzelf onder den toorn en onder de verdoemenis, en vindt die ook overal, zoo hij meent nog naar een werkverbond te moeten en te kunnen handelen om zalig te worden.

De Heere God, Die Souverein, en dus vrij is in al Zijn doen en laten, heeft uit eeuwige ontferming en barmhartigheid met den Middelaar van God en menschen, den mensch Christus Jesus, Zijnen Zoon, een Verbond gemaakt: dat is een nieuw Verbond, het Verbond des Vredes, waarvan de gronden en alle voorwaarden als volkomen uitgevoerd zijnde en uitgevoerd wordende, alleen en zuiver liggen aan de zijde Gods, in de genoegdoening en gerechtigheid Christi en in de heiligmaking des Geestes. In dit Verbond neemt de Heere alle Zijne uitverkorenen in Christus mede op; en dit is de aard van dat Verbond, als Verbond des vredes en der genade, dat alles van God in Christus komt door den Heiligen Geest, zonder dat hier iets van het vleesch geëischt of verwacht wordt. Door de mededeeling van den Heiligen Geest komt alles wat dit Verbond is, zegt, belooft en in zich bevat, in dien weg op alle uitverkorenen, dat zij in der tijd in dat Verbond opgenomen en in hetzelfde ingeleid worden, doordien de Geest hen door het Woord Christi levendig maakt, persoonlijk in hen begint te wonen en te werken, terwijl Hij hun verstand, hun wil en hart vervult met Zijne gaven, die Hij uit de weldaad Christi neemt en van Christus voor de Zijnen ontvangt.

Terwijl nu de Geest de uitverkorenen met Zichzelven en met Zijne gaven vervult, zoo doet Hij dit overeenkomstig Zijne zevenvoudige werking (werkende in een iegelijk zoveel als Zijn wil is) als de Geest der wijsheid en des verstands als de Geest des raads en der sterkte, als de Geest der kennis en der vreeze des Heeren **1)**: voornamelijk Zich door Zijne gemeenschap in hen verheerlijkende, als de Geest des Zoons en des kindschaps **2)** als de Geest des geloofs **3)**, der genade **4)** en der gebeden **5)** , als de Geest der waarheid **6)** , wijsheid **7)** en der heerlijkheid **8)**.

1) Jes. 11. **2)** (Gal. 4, 6; Rom. 8, 15. **3)** 2 Cor. 4, 13. **4)** Hebr. 10, 29 **5)** Zach. 12, 10. **6)** Joh. 14, 17. **7)** Ef. 1, 17. **8)** Petr.. 4, 14.

Intusschen verbergt Zich de Heilige Geest in de uitverkorenen, zoodat het den schijn heeft alsof het van hen kwam en ook moet komen, wat toch alleen van Hem komt, en door Hem in hen gewerkt en zoo door hen ten uitvoer gebracht wordt. Uitwendig houdt Hij hun het Woord en den wille Gods voor, inwendig ontsteekt Hij in hen eene hartelijke lust en een vermaken daartoe, en Hij bekleedt ze in hunne uiterste zwakheid en volslagen onvermogen met Zijne macht tot het betrouwen op het Woord én het naleven van des Heeren wil, een iegelijk van hen naar dat hij geroepen is.

De Heilige Geest neemt bij den mensch het eigendommelijke en menschelijke niet weg. Hij laat den mensch menschelijk te werk gaan **1)**; inmiddels laat Hij door den mensch het Gode behagelijke uitvoeren, alles leidende en bestierende overeenkomstig Zijne wijsheid en de kracht Zijner genade.

Hij vindt bij, aan en in den mensch niets dan een verbazend zamenstel van tegenstrijdigheden, niets dan verkeerdheid, tegenstreving, en niets dan wat voor Hem gruwelijk en afschuwelijk is, maar Hij wil naar Zijne genade in menschen wonen en het werk des Heeren, het geheele door Christus, verworvene heil in zulke menschen verheerlijken.

Daartoe maakt Hij den mensch voor en na in de bijzondere stukken en over het geheel met zijnen verdoemelijken toestand, met zijne zonden en ellende door de Wet en bij het licht der Genade bekend, opdat de mensch zijnen waan aflegge van eigen deugd en gerechtigheid en om zijne zaligheid waarachtig bekommerd worde **2)**. Daar laat Hij nu den mensch met het werkverbond beginnen, opdat hij, gekweld gelijk de Israëlieten onder de Egyptenaren, werkelijk zijne verlossing van zijnen druk en de zaligheid zijner ziel begeere, en Hij houdt hem den Middelaar en Borg als in de verte voor **3)**, opdat de mensch in dien Borg alleen ook voor zich vergiffenis van zonde en wegneming van schuld en straf zoeke en zoekende vinde.

Als tot den Engel des Verbonds, dien “Een uit duizend,” gezegd wordt: “Verlos hem, dat hij in ‘t verderf niet nederdale, Ik heb verzoening voor hem gevonden **4)**,” en daarop Hij Die alleen behouden en verderven kan, vanwege zulke verlossing, den dood – en doemschuldige zijn vonnis en zijne vrijspraak voor de oogen legt met het vriendelijke licht van Zijn aangezicht: Want bergen zullen wijken en heuvelen wankelen, maar Mijne genade zal van u niet wijken en het ver -

1) Ez. 34, 31. **2)** Psalm 25. **3)** Zach. 9, 11, 12. **4)** Job 33, 24.

bond Mijns vredes zal niet wankelen, spreekt de Heere uw Ontfermer **1)**; dan is het de Heilige Geest, Die den om niet gerechtvaardigde zulks met inwendige ooren en oogen te vernemen en te zien geeft.

De Heilige Geest brengt ieder' uitverkorene dáárheen, dat hij het eerlijk opgeeft om nog iets bij zichzelfen te zoeken of van zichzelfen te verwachten. Hij leert ons gaande weg, de schuld niet meer bij dit of dat, bij dezen of dien, maar bij onszelfen te zoeken; onszelfen, en dus ons binnenst verdorven "ik" voor God te veroordeelen. Het is door Zijne tucht, dat de mensch zich tot in den diepsten grond des harten verootmoedigt dat er een gebroken geest en een beven voor 's Heeren Woord komt; dat er een waar berouw over de zonde als zonde is; en er is telkens vernieuwde hoop op verlossing en een vernieuwd gezicht er van; eene telkens verwakkerde begeerte, om in geloof te "mijnen" en verwakkerde vrijmoedigheid tot "mijnen," eene onuitsprekelijke blijdschap nu en dan – maar ook een terugzinken en terugzakken. De tak hangt nog met 'vezelen aan den ouden stam en de Heilige Geest heeft alle geduld van onderricht om den mensch te leeren dat hij met al zijn doen en werk voor het werkverbond in den dood ligt en als een doode erkenne, dat het werkverbond voor hem een dood verbond is **2)**. Zoo schijnt de mensch het gevat te hebben, en zoo is hij er weder af.

De Heilige Geest leidt intusschen langs wegen die men niet gekend heeft en door verootmoedigingen die diep gaan, zoodat men zich gewillig buigt onder des Heeren Woord: "Ik wist het, dat gij van moeders lijf aan een overtreder zoudt genaamd worden **3)**" en het zielsoog niet meer voor de overtuiging sluiten kan, dat men nooit en nimmer bij het verbond der werken iets tot stand brengen kon, en door het licht des Geestes openbaart de Vader aan den in diepen zielsnood verzonkene, dat Hij met hem tevreden is, terwijl Hij den in nood verzonkene tevreden maakt met het Lam Gods, Christus ter rechterhand der Majesteit.

Van dien stond aan is de Heilige Geest als een brandend vuur dagelijks werkzaam in den uitverkorene, om hem geheel uit het verbond der werken uit te nemen, totdat de zonde nogmaals levendig wordt zoo als nooit te voren -- en de mensch sterft **4)**.

1) Jes 54, 10. **2)** Hosea 2; Ezech 16; Jerem. 33; Rom. 7. **3)** Jes. 48, 8, **4)** Rom. 7, 9.

En de uitverkorene is een doode geworden van den Heilige Geest; Die draagt Hem nu geheel en voor altijd over in het Verbond der Genade, en zijn er in het vleesch ook nog roerselen over naar het Oude Verbond toe - de Geest houdt de overhand **1)**, zoodat het hart door genade vast en al vaster wordt **2)**, om naar den Geest te leven en door den Geest te wandelen.

Hoe kostelijk wordt van dien oogenblik aan de openbaring van dat heilgeheim, dat van het verbond der werken af - en in Hem houdt, uit Wien Ephraïm's vrucht gevonden is, opdat hij Gode en niet meer den dood vrucht drage **3)**!

Er wordt wel zonde gezien, maar de belofte wordt geloofd - men gevoelt zijnen dood en zijne zwakheden wel, maar men wordt er onder getroost met het leven en de genoegzaamheid der Genade, en die doen wonderen, en maken vurig, vol en sterk, zoo dikwijls men geroepen wordt, hoe dood, ledig en machteloos men op zichzelf zijn moge. Het Woord wordt er wel waar: "Doet uwen mond wijd open en Ik zal hem vervullen **4)**." Er is wel telkens een hopelooze toestand, maar er is ook telkens uitredding. De eene verkeerdheid laat zich zien na de andere, maar het ontbreekt er nooit aan terechtwijzing met eene wel ernstige, maar toch ook vaderlijke trouwe en liefdevolle kastijding. Er is wel een telkens weder voorkomend angstig en versaagd zijn, maar men blijft er toch goeden moed bij houden. Is er een twijfelen aan alle waarheid des werks Gods, eene bekommring zoo eigen aan elkeen die niet op zand bouwt, het geloof houdt niet op. Zekerlijk is het zóó, dat men zich met de zonde eens gevoelt, ja ze opzoekt, en evenwel men kan er niet in blijven liggen, men kan er niet op blijven zitten; neen, maar er is even zoo een waarachtig haten en vlieden van alle zonden, en men heeft ervan harte afstand gedaan van alle ongerechtigheid.

Het gaat er verder door eere en oneere, door kwaad gerucht en goed gerucht; men is er als een verleider nochtans als waarachtig; als onbekend en nochtans bekend; als stervende en ziet men leeft, als getuchtigd en niet gedood; als droevig zijnde en nochtans blijde; als arme doch velen rijk makende; als niets hebbende en nochtans alles bezittende **5)**.

1) Rom.7, 26; Rom. 8, 1. **2)** Hebr. 13, 9. **3)** Rom. 7, 14; Hos. 14, 9; Rom. 7, 4, 5. **4)** Psalm 81, 11. **5)** 2 Cor. 6, 8 - 10.

Zoo zijn des Heeren uitverkorenen een wonderteeken **1)**. Zij hebben altijd goeden wind, schoon zij meest varen met tegenwind en drijven goed tegen den stroom op. Zij kunnen niet meer wat zij willen of wel wenschten. Het zij ten goede of schijnbaar ten kwade en tot hun nadeel, zij zijn hunnen wil kwijt. Zij gaan niet te rade met vleesch en bloed, hoewel zij er aan hangen. Zij blijven niet hinken op twee gedachten maar terwijl zij hun kruis bereidwillig op zich nemen, leeren zij het blijmoedig dragen, en zij volgen het Lam waar Het ook heen gaat, door onbezaaide zoowel als bezaaide landen. De genadige wil van hunnen Koning gaat bij hen boven alles, en al is er tegenstreven bij, zoodat eerst onwil opkomt – spoedig is er berouw over zulken onwil, en de wil des Heeren wordt gedaan van harte. Al is er hopeloosheid toch is er hoop, al is er duisternis toch is er licht, ja de duisternis, wordt licht. Het schijnt alles tegenstrijdigheid en alles lost zich heerlijk op. Het schijnt alles verkeerd te gaan en het komt toch alles goed uit. Van al het dwaze vooruitloopen, van al het dwalen op veel omwegen, van alles wat er van den goeden weg kwaads moge gedacht of gezegd worden, geven alle uitverkorenen zichzelf de schuld – al het kwade en zondige komt er enkel van den kant van den mensch, doordien hij de stem des Geestes ongehoorzaam is geweest en zich aan Deszelfs leiding heeft onttrokken, en door den verleider zich van de eenvoudigheid Christi af en in bekooring heeft laten brengen – terwijl al het goede des wegs alleen van den Heiligen Geest komt, Die onophoudelijk tot bekeering brengende, tegen al het zondenkwaad een goed en waar Woord met macht van overreding in ons binnenste spreekt en antwoordt, waardoor Hij ons tot het goede beweegt, en met dat Woord eene belofte verbindt, waardoor Hij bewerkt, dat wij den goeden strijd strijden en het geloof behouden. Met dat Woord en met die belofte werkt de Heilige Geest altijd blijdschap in de kinderen Gods, vanwege den rijken troost, dien zij tegen alles in zulk een Woord en belofte hebben.

Daar zijne woorden en beloften eigenlijk alle vervat zijn den eeuwigen en eenigen regel des Verbonds, dat is, in de tien woorden van Gods Wet, overeenkomstig welken regel de Heilige Geest, zoo als wij boven gezegd hebben **2)** de uitverkorenen heiligt, zoo laat ons nog verder nagaan, hoe de

1) Zach. 3, 8. **2)** Bladz. 4.

Geest allen, die door den Geest leven, daarin leidt, houdt en heiligt, en welke zieleblijdschap Hij hen daarin laat ondervinden.

Vóór alle dingen vervult Hij de verbondelingen met diep ontzag en blijdschap, terwijl zij vernemen, dat het “God is, Die alle deze woorden sprak.” Want zoo wordt het vleesch gebreideld, aan het vernuft dat van den logen beneveld wordt een toom in den mond gelegd, en verheugt Zich de Geest, dat Hij Die dit alles gesproken heeft en dus op de naleving van den verbondsregel staat, ook maken al dat zij, ofschoon in zich zelve geheel onvermogen, die woorden zullen houden en er naar doen, krachtens de verbondsbelofte **1**).

Welk eene zieleblijdschap en welk eene vertroosting des Geestes is het te vernemen, dat de Heere zegt: “Ik ben de Heere uwe God;” dat Hij Zich dus niet schaamt hun God te wezen, en dat wel een getrouwe Verbondsgod, Die hun eeuwig zijn zal, dat wat Hij hun is, hun sterke God, Die het met hen maken zal naar Zijn eeuwig welbehagen en Verbondseed: “Waarlijk zegenende zal Ik u zegenen!”

Hoezeer verblijdt hen de Geest met die woorden Gods: “Ik heb u uit Egypteland, uit den diensthuize uitgeleid.” Want waarlijk, zij weten menigmaal niet waar zij zich bevinden, en het is hun uit henzelve onmogelijk om te blijven staan in de vrijheid, waarmede Christus hen heeft vrijgemaakt! En ach, hoe fel worden zij bestreden en bestookt van duivel en wereld en van de valsche broederen, omdat zij gehoorzaam zijn aan de stem van den Heere, Die hunne schouder van den last onttrokken en hunne handen van de potten ontslagen heeft **2**), dat zij zich voor geen vreemden God meer neêrbuigen, en daarom blijven weigeren een ander juk aan te trekken met de ongeloovigen **3**), maar openbaar belijden, hoe zij genade gevonden hebben in de woestijn, als overgeblevenen van den zweerde, en hoe de Heere heengegaan is hen tot ruste te brengen als Zijn Israël **4**). Want de Booze en de wereld verzinnen dag en nacht allerlei, om diegene, welke de Heere komt verlossen, in het diensthuis vast te houden, en als Hij ze er uit verlost heeft, ze weder met allerlei middelen er heen te lokken en te sleepen. Want hunne zielsvijanden gunnen hun het beloofde Land niet, maar hadden hen gaarne mede in de hel. Daarom is het hun zulk een woord van kracht, van bemoediging, van dierbaarheid: Ik heb u verlost, Gij zijt mijn — Ik ben uw God **5**).

1) Jerem. 31, 33; Ezech. 36, 27. **2)** Psalm 81, 7. **3)** 2 Cor. 6, 14. **4)** Jerem. 31, 2 **5)** Jes. 43, 1, 2; Psalm 77, 20.

Des Heeren volk verheugt zich in den Geest en wordt met troost vervuld, als de Geest het hun in belofte mededeelt, dat zij geenen anderen God voor des Heeren aangezicht hebben en ook geen gesneden beeld aanbidden zullen. Zij worden dus gerustgesteld en er van verzekerd, dat, hoewel zij van natuur vol van afgoden en beeldendienst zijn, zij toch van alle hunne drekgoden gezuiverd worden, en opgeleid worden tot de regte aanbidding Gods, welke geschiedt in den Geest en in Waarheid. Daarom kunnen zij zichzelf of het schepsel, hoe het ook zij, niet meer vereeren; bovendien worden zij zoo geoefend in het regte vertrouwen op den Heere en in het toevlucht nemen tot Hem en Zijne genade, en krijgen veel te zien en te ondervinden van de ijdelheid en nietigheid van alle creatuur; verder leeren zij de ware aanroeping van des Heeren Naam in alle hunne nooden, en het regt loven van Zijne goedertierenheid en waarheid. Zij ontvangen er een helder gezicht van, hoe er een einde gemaakt is, aan allen roem van het vleesch en in het vleesch, en leeren den beker der verlossingen opnemen **1)** en Gode niet meer bokken brengen uit eigen stal, maar Hem dank offeren **2)**. Bovendien, hoe bemoedigend is het voor ons die des Heeren zijn, te vernemen hoe wij in zulk gebod bewaard worden voor alle ijdele leer, voor iederen afgod, voor eenen anderen Jesus, eenen anderen Geest en een ander Evangelium, dan de Apostelen gepredikt hebben en des Heeren volk van den Heere ontvangt en eens vooral aangenomen heeft **3)**. Zoo weet dan ook de Heilige Geest door genade met het gebod ons zoo ver te brengen, dat wij vrijwillig tot elk van de afgoden zeggen: Henen uit **4)**, en dat wij ze begraven onder den eikenboom **5)** of ze op het vuur werpen.

En terwijl wij dagelijks met schade en schande terugkomen van ons vertrouwen tot hulpe op en van ons vereeren van de namen van allerlei schepsel, geeft de Geest ons een inzien van onze bestendige ontrouw, dat wij ons niet geheel en zonder uitbeding verlaten op dien Naam, Die boven alle namen is **6)**, en Hij drukt ons dien Naam in het hart in, Die ons als de eenige onder de Hemel gegeven is, om door Denzelven zalig, te worden **7)**, zoodat wij het in dien Geest met blijdschap nagalmen: "Zijn Naam moet eeuwige eer ontfangen" en "Uw Naam is een olie die uitgestort wordt **8)**" en terwijl wij er van gereinigd worden, om dien eenigen Naam

1) Psalm 116. **2)** Psalm 50. **3)** 2 Cor. 11, 4. **4)** Jes. 30, 22. **5)** Gen. 35, 4. **6)** Filip. 2, 9. **7)** Hand. 4, 12.
8) Hoogl. 1, 3.

langer voor onze vonden te misbruiken, leeren wij denzelven alleen heiligen, roemen en prijzen; wij nemen tot dien Naam als tot een sterken toren onze toevlucht en zien ons in behoudenis gezet, en zien alle onze zonden van Godslastering met dezen heerlijken Naam genadiglijk bedekt.

Alleen zoo geschiedt het in waarheid en gerechtigheid, dat men zweert bij den Naam des Heeren en den God Israëls vermeldt **1)**.

De Heilige Geest bestraft ons, wanneer wij onze zinnen laten bederven om af te wijken van de eenvoudigheid die in Christo is **2)**, ons laten overbrengen tot een ander Evangelie **3)**, de daden des Heeren vergeten, niet blijven in Zijne Wet, ja er onverschillig voor worden, dat dit Woord voor ons en voor onze kinderen in kerk, school en huis op den troon blijve; Hij verwekt in ons daarover droefheid naar God, zoodat wij den Heere achterna weenen en niet meer “met groote inbeeldingen des harten zitten blijven tusschen de stallingen, om te hooren de blatingen der kudden **4)**. Zoo komt er dan verootmoediging en bekommering over al ons sabbathschenden, en dat wij in dit leven den eeuwigen sabbath zoo slecht aanvangen, en de Geest drijft ons op en tot Hem uit, Die den sabbath in Zichzelven liet opgaan in dien *Eenen* dag der Schepping, in den dag Zijner opstanding, zoodat wij in Hem gevonden, Zijnen dag, den dag Zijner opstanding, na elke met moeite doorgesloofde week, met hart en verstand begroeten, houden en vieren, zoo als wij dien eenmaal in den Hemel ongestoord vieren zullen als eenen dag zonder zonden of booze werken; als eenen dag, waarop geen nacht meer volgt. Waar de Geest zoo werkt met het vierde gebod, daar is het geen pijn meer, alle de dagen zijns levens van zijne booze werken te vieren en den Heere door Zijnen Geest in zich te laten werken, dus, te rusten van eigen werk.

Even zoo is het met de zes overige woorden van des Heeren eeuwige Wet, dien zoeten regel van het Genadeverbond; want dat leert de Geest ons wel, dat wij barmhartigheid doen gelijk ons barmhartigheid geschied is, en, hoe de liefde de vervulling der Wet is. De Heilige Geest prikkelt met trouwe leering en leiding, zoodat wij wel eerlijk gemaakt worden om den Heere de gantsche waarheid te zeggen **5)**, niets meer te verzwijgen, te verbergen of te ontkennen, maar het in zielsverootmoediging te belijden, dat wij als dood – en doem –

1) Jes. 48, 1. **2)** 2 Cor. 11, 3. **3)** Gal. 1, 6. **4)** Richt. 5, 16 **5)** Marc. 5, 33; Psalm 32.

schuldigen voor God staan vanwege de talloze en telken dage herhaalde overtredingen en nalatingen van alle goede geboden met gedachten, woorden en werken, en vanwege onze bestendige genegenheid tot alle kwaad. Eerst in de School des Geestes, als Dezelve ons die woorden der Wet uitlegt, leeren wij het erkennen, hoe wij er vooral van binnen uitzien, zoodat de hand in den eigen boezem gestoken er eerst regt melaatsch uitkomt. Ja, in die School leeren wij het, dat en hoe wij zondaars zijn en tot onzen dood blijven zullen; daar leeren wij het, dat wij ongehoorzamen zijn tegen ouders en tegen diegenen die boven ons gesteld zijn – dat wij afschuwelijke moordenaars zijn, voornamelijk wijl de wortel des doodslags zoo diep in ons zit, dus haat en nijd, toorn en wraakzucht daaruit gedurig opschieten verder dat wij moordenaars zijn van ons zelve en van anderen en van zoo menige vrucht, terwijl wij als doof blijven voor de heiligende stem des Evangeliums, gedurig toeroepende: dat beide ons lijf en ziel Tempelen des Heiligen Geestes zijn, en dat God wil dat wij ze beiden zuiver en heilig bewaren, dat alle onkuischheid van Hem vervloekt is, en Hij daarom alle onkuische daden, gebaren, woorden, lusten en wat den mensch daartoe trekken kan, verbiedt. Zoo leeren wij het ook wel in die School, hoe wij in meer dan één opzicht dieven zijn, bedrijvende allerlei rooverij en elken dag omgaande met valsch gewicht, munt en maat, van aard gierig om te hebben en vast te houden al het vergankelijke. Wij leeren daar mede twee stukken, welke wij slecht onthouden kunnen, te weten: dat wij het niet kunnen laten lasteraars, achterklappers en eerroovers te zijn, en dat er in ons geen einde is aan alle begeerlijkheid van hetgeen God aan onze naasten gaf en gunde.

Gods heilig volk alleen kent zich aan zulke gruwelen van allerlei overtreding en nalating van de Wet schuldig bij ontdekking des Geestes, maar leert zulke gruwelen, ja allermeest zichzelf verfoeien en veroordeelen. Want de Heilige Geest openbaart ons niet minder den ernst van Gods toorn en rechtvaardig gericht; zoodat wij wel over de zonden als zonden voortdurend diep bedroefd, verlegen en bekommerd worden, zoodat er geen rust of vrede, sterkte of blijdschap is, voordat wij van alle zonden afgewasschen, geheiligd en vrijgesproken zijn. Maar leert de Geest het ons te beven voor des Heeren onkreukbare gerechtigheid, Wet en Woord, Hij openbaart het ons tevens, dat alleen de genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid Christi onze gerechtigheid voor God is, en dat wij dezelve niet anders dan door het geloof aan -

nemen en ons toeëigenen kunnen **1**). Zoo brengt Hij ons van de Wet, voor zooveel wij voor deszelfs eisch schuldig staan, en van hare werken af, bereidt ons toe om ons zelve aan den Heere toe te vertrouwen tot onze rechtvaardigmaking, heiligmaking en volkomene verlossing: hebbende in ons het verlangen ontstoken naar den Heere Jesus, verwekt Hij door Zijne inwoning in ons de vrijmoedigheid den Heere aan te nemen en te omhelzen tot alles, waartoe Hij ons van den Vader gegeven is, en Hij neemt het uit den raad des eeuwigen welbehagens en uit de volheid Christi en de algenoegzaamheid Gods, dat Hij ons voor en na reinigt van alle onreinigheid, dat doet Hij echter met vuur, voornamelijk in de smeltkroes der ellende en van allerlei leed en lijden, waarin Hij ons keurt **2**) want Hij zit in ons ten oordeel en is met oordeel bij de Zijnen naar Zijne wijsheid, wetende wat maaksel wij zijn **3**).

Zoo zit Hij; reinigt en loutert de kinderen Levi **4**), opdat zij den Heere een rein spijsoffer brengen, want door Zijne tucht hebben zij het opgegeven ooit uit zichzelf heilig te worden of door zichzelf ook maar over ééne eenige zonde heen te komen. Zij hebben geleerd te belijden en te bidden: Wie zoude de afdwalingen verstaan, reinig mij van de verborgene afdwalingen **5**).

Bovendien troost de Geest ons en alle uitverkorenen, nademaal het ons bang is voor de zonde, met het Verbond, volgens hetwelk wij zoo zullen gehouden en geleid worden, en zoo des Heeren oog op ons zijn zal **6**), dat wij niet zullen dooden noch stelen, dat wij niet zullen ongehoorzaam wezen of hoererij bedrijven, dat wij niet zullen valsch getuigenis geven of begeeren wat wij niet begeeren mogen; en terwijl wij uit de diepte opzuchten, ja schreeuwen: Ik, ellendig mensch, wie zal mij verlossen van het ligchaam dezes doods **7**)? geeft de Geest ons te roemen in God door Jesum Christum, door welken wij nu de verzoening hebben **8**). Want Hij houdt ons God voor als onzen verzoenden God en Vader, en Jesus Christus als den Borg des beteren Verbonds en als onzen eenigen Hoogepriester en eeuwigen en almachtigen Koning. Zoo vinden wij tegen alle onze ellende, al dieper en dieper vasten grond in de eeuwige barmhartigheid des Vaders en in de volkomene genoegdoening onzes Heeren Jesus. In dat Heiligdom gaat het anker onzer zielen in. Zoo liggen wij

1) Heidelb. Catech., vr. 61. **2)** Jes. 48, 10. **3)** Psalm 103. **4)** Maleach. 3, 3. **5)** Psalm 19. **6)** Psalm 32.
7) Rom. 7. **8)** Rom. 5, 10, 11.

heilig en veilig en ondervinden dit in nood en dood, terwijl wij toch den troost smaken, dat wij kinderen van den God en Vader van onzen Heere Jesus Christus en de Verlosten des Heeren zijn.

De Heilige Geest brengt ons, in wie Hij woont, telkens bij onze ellende, onmacht en onwil, en als Hij ons bij de zonde, welke in ons woont, en waardoor het ons onmogelijk is eene titel of jota van Gods Wet te houden, gebracht heeft, brengt Hij ons bij de opritselingen van ons verstand, van onzen wil, van ons diep hart en geheel verkeerd eigen ik, maar van daar brengt Hij ons bij de algenoegzaamheid en volzaligheid Gods, zoodat wij daarvan vervuld worden en tegen al het verkeerde in de genade vasthouden, door dewelke wij met eerbiedinge en godzaligheid den God des vredes mogen dienen, Die ons volmaakt in allen goeden werke, opdat wij Zijnen wil mogen doen: terwijl Hij hetgene voor Hem welbehagelijk is in ons werkt door Jesum Christum aan de hand en in de gemeenschap des Heiligen Geestes **1**).

Op dusdanige wijs houdt de Geest ons allen, zoo wij maar des Geestes kinderen zijn, op den waren weg en in het midden van de paden des rechts, en doet ons wandelen naar den regel des eeuwigen Genadeverbonds, beschreven in de tien woorden der Wet: dat doet Hij, als de almachtige God, als de Geest der wijsheid, als eene vlam des vuurs met en in dezulken die op zichzelf vleesch zijn en van zichzelf belijden: Ik ben vleeschelijk, verkocht onder de zonde. En Hij woont zoo in ons als in den braambosch, die, hoewel hij brandde, toch niet verteerd of verslonden werd **2**). Deels moesten de vlammen Zijner heiligheid, deels de brand van onze onreine begeerlijkheden ons verteeren – maar in Zijne vlammen worden wij gelouterd en behouden, en door onzen brand draagt Hij ons in genade zoo heen, dat men geen brand aan ons rieken kan en zoo maakt Hij door Zijne inwoning tot eene onvergankelijke kleedij, wat op zichzelf ligt vuurvattend vleesch is.

Zoo zij het u, mijne Geliefden! En wie het van u nog niet zoo, is, o, dat hij aanhoude bij den Heere om genade, daar de Heere het toch ook hem nog niet afgeslagen heeft Zijne verbondsbeloften ook bij hem en in hem te vervullen en waar te maken.

Wie ooren heeft om te hooren, dat hij hoore, wat de Geest tot de Gemeente spreekt! De Heere, Die God is,

1) Hebr. 12, 28; Cap. 13, 20, 21. **2)** Exod. 3.

verbreke alle volle vaten, Hij make de halfvolle geheel ledig, en wat geheel ledig gelopen is, dat zal Hij reinigen en vervullen met Zichzelven en Zijnen eeuwigen en onvergankelijken schat, naar Zijne Verbondsbelofte: “Ik zal zeggen tot Lo–Ammi , Gij zijt Mijn volk;” en dat zal zeggen, “O mijn God **1)**.” Amen.

1) Hos. 2.